

Piotr Andrzej Dmochowski

Polskie Towarzystwo Heraldyczne

Rynek Starego Miasta 29/31, 00-272 Warszawa, Polska

PRÓBA IDENTYFIKACJI KRĘGU KREWNIACZEGO ŚWIĘTOSŁAWA PIERWSZEGO SĘDZIEGO ŁUKOWSKIEGO.

PRZYCZYNEK DO GENEALOGII I OSADNICTWA RODU POBOGÓW
W ZIEMI CZERSKIEJ W ŚREDNIOWIECZU

Słowa kluczowe:

genealogia, Mazowsze, ród Pobogów, sędzia łukowski, ziemia czerska, ziemia łukowska.

Pierwszym sędzią łukowskim był w latach 1418-1433 notoryczny Pobożanin¹ Świętosław ze Świdrów². Mimo, że sprawował ten urząd dość długo bo przynajmniej 15 lat, to jednak nie doczekał się dotąd pełniejszego opisu swych losów. Stąd wiedza na jego temat jest dość powierzchowna, wymaga weryfikacji.

---

¹ A. Wolff, *Mazowieckie Zapiski Herbowe z XV i XVI wieku*, (dalej: MZH), Kraków 1937, s. 3, nr 8; W. Semkowicz, *Wywody szlachectwa w Polsce XIV-XVII wieku*, „Rocznik Towarzystwa Heraldycznego we Lwowie”, t. III, 1913, s. 27, nr 108; *Metryka Księstwa Mazowieckiego z XV-XVI wieku* (dalej: MKM), t. 2, *Księga oznaczona N° 334 z lat 1429-1433*, wyd. A. Włodarski *Pomniki prawa wydawane przez Warszawskie Archiwum Główne* (dalej: PP) t. 6, Warszawa 1930, s. 92-93, nr 464 *Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie* (dalej: AGAD), *Metryka Koronna* (dalej: MK) 334, k. 87. Myli się zatem M. Gomółka, *Urzednicy łukowscy w średniowieczu*, „Podlaski Kwartalnik Kulturalny” 3/2007, s. 14, pisząc: „Pierwszym sędzią łukowskim był Świętosław ze Świdrów herbu Poraj.”

Uwaga: w przypisach konsekwentnie jest stosowana zasada, iż pierwsze cytowane źródło jest tym z którego korzystano.

² *Urzednicy małopolscy XII-XV wieku*, opr. J. Kurtyka, T. Nowakowski, F. Sikora, A. Sochacka, P. K. Wojciechowski, B. Wyrozumska, Wrocław 1990 (*Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej XII-XVIII wieku. Spisy*, pod red. A. Gąsiorowskiego, t. IV, *Małopolska. Województwa krakowskie, sandomierskie i lubelskie*, z. 1), nr 612, s. 150; *Dzieje Lubelszczyzny*, tom 3, *Słownik historyczno-geograficzny województwa lubelskiego w średniowieczu*, (dalej: SHGLub), opr. S. Kuraś, Warszawa 1983, s. 144, 236. Tak samo zresztą badacz ten identyfikował te dobra i osobę sędziego w wydawnictwie *Zbiór dokumentów małopolskich* (dalej: ZDM), wyd. S. Kuraś, I. Sułkowska-Kuraś, cz. V, Wrocław-Warszawa-Kraków 1970, s. 289, nr 1356, przyp. 1.

Świdry (pow. i par. Łuków)³, z których miał się pisać sędzią, zostały poświadczane już w 1418 r. Zaskakuje to, że były wówczas w posiadaniu czterech rodzin rycerskich nieposiadających kmieci. Oczywista różnica pozycji, statusu między nimi a sędzią powoduje pewien dysonans. Chociaż rozwiązanie takie wydaje się mało prawdopodobne, to jednak nie można całkowicie wykluczyć możliwości, że sędzia wywodził się jednak z którejś z wymienionych bezkmiących rodzin rycerskich. W 1420 r. ze Świdrów pisali się Jasiek i Abraham, a w 1496 r. bracia Michał, Marek i Klemens, którzy zastawili dobra w Chrzyńcu, Wierzchowiskach, Radlinie i Bychawce Jadwidze żonie Michała z Kłodnicy (Kościelnej), a ta za 80 grzywien zastawiła je Janowi Sobieskiemu z Radlina⁴. W 1507 r. wystąpił Jan ze Świdrów, a w 1508 r. Michał Świderski. W tym samym roku wystąpili: Abraham, Marek, Andrzej i dwóch Jakubów ze Świdrów. W 1531 r. pobór ze Świdrów Wielkich płacili Marcin, Michał Węgl, Piotr Długi i Michał Chruściel, występowały tam też części zwane Abramowięta, Mikołajowięta i Rafałowięta⁵, czyli powstałe na obszarze posiadany przez: Abrahama, Mikołaja i Rafała. Według Bartosza Paprockiego (czyli już przynajmniej około r. 1584) i Kaspra Niesieckiego⁶ mieszkali tam Świderscy herbu Lubicz. Z tego herbu legitymowali się w początku XIX w., w heroldii wileńskiej, Świderscy noszący przydomek Wągl⁷, posiadający dobra na Litwie, ale też działali w łukowskich Świdrach. Obok nich, również na Litwie, Wąglowie Świderscy legitymowali się także herbem Ostoja⁸. Co wydaje się jednak mało prawdopodobne, zważywszy na niską wiarygodność ustaleń heroldii względem herbów używanych przez wywodzące się rodziny. Niezbyt mocnym argumentem mogącym wskazywać na ciągłość osadniczą w Świdrach w średniowieczu jest fakt wystąpienia tam charakterystycznego imienia Abraham w 1420, 1508 i 1531 r.

Przyjrzyjmy się teraz zapiskom dokumentującym działalność sędziego Świętosława. Zdaniem wydawców *Urzędników małopolskich XII-XV wieku* Świętosław miał po raz pierwszy wystąpić z tym tytułem w zapisce z 8 lutego 1418 r.⁹

³ Wszelkie informacje dotyczące osadnictwa w Świdrach Małych i Wielkich w ziemi łukowskiej w średniowieczu zbiera SHGLub, s. 236-237.

⁴ Bardzo dziękuję Pani prof. Annie Sochackiej za wskazanie tej zapiski i udostępnienie wypisu z niej Archiwum Państwowe w Lublinie (dalej: AP Lublin), Księga ziemska lubelska 11, k. 190v. Dziękuję również za zwrócenie uwagi, iż jest mało prawdopodobne, by dziedzice ze Świdrów wskazni przez tę zapiskę mogli być Pobogami. Uwaga ta jest istotna ze względu na ustalenia poczynione w niniejszym artykule.

⁵ SHGLub, s. 236.

⁶ B. Paprocki, *Herby rycerstwa polskiego*, wyd. K. J. Turowski, Kraków 1858, s. 439; K. Niesiecki, *Herbarz polski*, wyd. J. N. Bobrowicz, t. VIII Lipsk 1841, s. 571.

⁷ J. Ciechanowicz, *Rody rycerskie Wielkiego Księstwa Litewskiego*, t. V, Rzeszów 2001, s. 244-245.

⁸ Tamże, s. 245.

⁹ *Urzędnicy małopolscy XII-XV wieku*, s. 150, nr 612 „8 II 1418 *Matricularum Regni Poloniae Summa-*

To pomyłka. Omawiana nota znana jest jedynie z kopii według trasumpty króla Aleksandra sporządzonego w Piotrkowie 8 lutego (5 *post Dorotheae*¹⁰) 1504 r.¹¹ Rzeczywista data spisania zapiski w Łukowie to dzień 5 grudnia (*in vigilia Nicolai confessoris*¹²) 1418 r. Tego więc dnia, *Swanthoslaus alias de Swodi iudex Lukoviensis*¹³ rozsądzał spór graniczny pomiędzy Imramem, Janem, Tomaszem, Piotrem i Andrzejem dziedzicami Wierzejek, z jednej, a Maciejem z Wysokina, z drugiej strony. Niejasny jest odczyt nazwy wsi, z której pisał się sędzią. Autopsja zapiski dowodzi, że została ona przez wydawcę oddana wiernie z oryginałem¹⁴. Wydawca, nie próbując jej zidentyfikować, zaproponował odczyt tej nazwy w brzmieniu: Zwody¹⁵. Znana jest jedynie wieś Zwody, która w XIX w. należała administracyjnie do gm. Łuszczycy, pow. brzeskiego (litewskiego), gub. grodzieńskiej (obecnie Białoruś, niedaleko polskiej granicy)¹⁶. Pierwsza wzmianka o tej wsi pochodzi dopiero z 1440 r.¹⁷. Wówczas Kazimierz Jagiellończyk nadał tę włość niejakiemu Golimuntowi. Nie jest zatem wiadome, kto był właścicielem

---

ria (dalej: MRPS), III, nr 1228)“.

¹⁰ MRPS, t. 3, wyd. T. Wierzbowski, Warszawa 1908, s. 76, nr 1228 i s. 194, nr 87 (AGAD, MK 20, k. 179). To samo: ZDM, wyd. S. Kuraś, cz. I, Wrocław-Warszawa-Kraków 1962, s. 425, nr 331.

¹¹ ZDM, cz. I, nr 331, s. 425, podaje błędnie datę 7 lutego 1504 r.

¹² MRPS, t. 3, s. 76, nr 1228; nr 87, s. 194; AGAD, MK 20, k. 179; to samo: ZDM, cz. I, s. 426, nr 331.

¹³ ZDM, cz. I, s. 425, nr 331.

¹⁴ AGAD, MK 20, k. 179.

¹⁵ ZDM, cz. I, nr 331, s. 425. Bezrefleksyjnie powtórzył to ustalenie S. Litak, *Formowanie sieci para-fialnej w Łukowskim do końca XVI w.*, „Roczniki Humanistyczne”, t. XII, 1964, z. 2, s. 28 i S. Litak, *Z badań nad osadnictwem ziemi łukowskiej w XV w.*, „Biuletyn Lubelskiego Towarzystwa Naukowego. Humanistyka”, t. XVIII 1976, nr 1, s. 42.

¹⁶ *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich* (dalej: SGKP), t. XIV, wyd. pod red. B. Chlebowskiego, przy współudziale J. Krzywickiego według planu F. Sulimierskiego, Warszawa 1895, s. 669. Brak miejscowości o podobnie brzmiącej nazwie w ziemi lubelskiej w średniowieczu, zob.: SHGLub i *Dzieje Lubelszczyzny*, t. 4, *Osady zaginione i o zmienionych nazwach historycznego województwa lubelskiego* (dalej: SHGLubZag), opr. S. Wojciechowski, A. Sochacka, R. Szczygieł, Warszawa 1986; M. Derwich, *Uwagi i uzupełnienia do Słownika historyczno-geograficznego województwa lubelskiego w średniowieczu*, „Acta Universitatis Wratislaviensis”, No 136, Historia CI, Wrocław 1992, s. 49-83.

¹⁷ Bardzo dziękuję Panu dr. Tomaszowi Jaszczółtowi za wskazanie tej informacji. O Golimuntach patrz: *Reviziã pus i perehodov zvěrynyh v byvšem Velikom Knãžestvë Litovskom, s prisovokupleniem Gramot i privilegij na vhody v pusi i na zemli, sostavlennaã starostou Mstibogovskim Grigoriem Bogdanovičem Volovičem v 1559 godu, s pribavleniem drugoj aktovoj knigi, sod. v sebe Privilegii, dannyã dvorãnam i svãsennikam Pinskago Povëta, sost. v 1554 godu*, Wilno 1867, s. 162; A. Boniecki, *Poczet rodów w Wielkiem Księstwie Litewskiem w XV i XVI wieku*, Warszawa 1887, s. 68; A. Boniecki, *Herbarz polski*, Cz. I, *Wiadomości historyczno-genealogiczne o rodach szlacheckich*, t. VI, Warszawa 1903, s. 191; A. Wawrzyńczyk, *Rozwój wielkiej własności na Podlasiu w XV i XVI w.*, Wrocław 1951, s. 32. Nie wspomina o początkach tej rodziny: *Herbarz rycerstwa W. X. Litewskiego tak zwany Compendium czyli o klejnotach albo herbach których familie stanu rycerskiego w prowincyach Wielkiego Xięstwa Litewskiego zażywiają*, Kraków 1897, s. 283.

Zwodów w 1418 r., czyli w momencie powstania omawianej tu zapiski. Wobec tego nawet przyjęcie, że mógł być nim wówczas Świętosław sędzia łukowski, nic nie daje, bowiem informacja ta nie poszerza w oczywisty sposób wiedzy na jego temat. Identyfikacja *Swodi* z wsią Zwody mimo, że nie można jej całkowicie wykluczyć, wydaje się jednak bardzo niepewna. Nie widać bowiem zupełnie zainteresowania Świętosława, sędziego łukowskiego tym obszarem, czego jasno dowodzą poczynione dalej ustalenia. Bardziej prawdopodobne wydaje się przypuszczenie, że miano *Swodi* powstało ze względu na pomyłkę jednego z pisarzy przez których ręce przeszła omawiana nota. Innymi słowy zapis ten wydaje się zniekształconą formą nazwy włości Świdry. Osłabia ten argument, lecz go nie wyklucza, spostrzeżenie, że brzmienie pozostałych występujących w zapisie nazw odmiejscowych zostało oddane wiernie, właściwie, np.: Wierzejki, jako: *Wyerzeyki*, a Wysokino, jako: *Wyszokino*¹⁸ itd. Należy jeszcze tylko dodać, że wydawca zapiski, odnosząc się do sędziego napisał: *Skądinąd nie znany, mógł jednak sprawować w tym czasie swój urząd*¹⁹.

Kolejny raz *Swiantoslaus heres de Swidry iudex [...] terre Lukouiensis*²⁰ wystąpił w zapisie sporządzonej w Łukowie 30 kwietnia 1425 r. Wraz z podsędkiem łukowskim zaświadczał, iż niejaki Mikołaj sprzedał połowę wsi Niewęgłosz Jakuszowi z Falibogów oraz jego synowcom Waławowi, Januszowi i Stanisławowi za 200 grzywien. Wydawca zidentyfikował Świdry z wsią leżącą w pow. łukowskim, sąsiadującą od południa z Łukowem, ewentualnie ze Świdrami Małymi (dziś Świderki), wsią nad Bystrzycą, kilka kilometrów na południe od Świdrów²¹. Zapiska ta również nie jest znana z oryginału, a jedynie kopii znajdującej się w księdze zakroczymskiej, wpisanej tam 8 lipca 1536 r. według oryginału przedłożonego przez Marcina Faliborskiego z Soboli. Odpis tej zapiski sporządzony na potrzeby tzw. Kartoteki prof. A. Wolffa przechowywanej w IH PAN w Warszawie²² przyjął, w interesującym nas fragmencie, następującą postać: *Swiantoslaus heres de Swidry [...] iudex [...] terre Lukoviensis*²³. Zatem spisujący dane na fiszkę nie miał pewności

---

¹⁸ Oba zapisy: ZDM, cz. I, nr 331, s. 425.

¹⁹ Tamże, przyp. nr 331, l. Podobnie w SHGLub, s. 236, tu Stanisław Kuraś, czyli wydawca ZDM, w wykazie zapisek dotyczących Świętosława sędziego łukowskiego nie zamieścił odwołania do: ZDM, cz. I, s. 425, nr 331, jednak okres sprawowania urzędu sędziego przez Świętosława określił na lata 1418-1433.

²⁰ ZDM, cz. V, s. 289, nr 1356.

²¹ ZDM, cz. V, s. 289, nr 1356, przyp. 1.

²² Kartoteka Słownika historyczno-geograficznego Mazowsza w średniowieczu, w IH PAN w Warszawie (dalej: Kartoteka SHGMaz) zawiera ogromny zbiór wypisów źródłowych różnej proveniencji, zwłaszcza z niepublikowanych źródeł archiwalnych, wykonanych na potrzeby *Słownika historyczno-geograficznego Mazowsza w średniowieczu*.

²³ Kartoteka SHGMaz, hasło: Sobole, par. Kroczewo, pow. zakroczymski.

co do formy nazwy włości z której pisał się sędzia. Jednak autopsja zapiski nie pozostawia wątpliwości co do tego, że sędzia został tam zapisany *de Swidry*²⁴. Przy tej zapisce wydawca, identyfikując sędziego, napisał już: Świętosław, sędzia ziemi łukowskiej, występuje w l. 1418-1433²⁵. Można z tego chyba wnosić iż ostatecznie skłonny był jednak identyfikować sędziego z omawianej zapiski z tym z zapiski z 5 grudnia 1418 r.?

Po raz kolejny *Swentoslai de Sw[idry]* – wydawca zaznaczył, że ten fragment tekstu jest wyblakły – P. A. D] *iudicis [...] terre Lucovien(sim)*²⁶ wystąpił 10 listopada 1427 r., gdy w Łukowie, wraz z podsędkiem łukowskim, wystawił dokument w sprawie wsi Białka należącej do Mikołaja Cebulki z Czechowa. Ponownie nie jest znany oryginał dokumentu a jedynie wzmianka na ten temat w łukowskiej księdze podkomorskiej, wpisana tam z początkiem XVI w.²⁷

Wydawca *Słownika historyczno-geograficznego województwa lubelskiego w średniowieczu*, pisząc o sędzim łukowskim Świętosławie ze Świdrów podał, że został on wspomniany w jednej z ksiąg ziemskich lubelskich²⁸. Kwerenda wykazała jednak, że w przywołanym źródle brak zapisu dotyczącego sędziego²⁹. Wobec czego odwołanie to należy wykluczyć z puli źródeł związanych z jego osobą.

Następnie Świętosława sędziego łukowskiego wymieniają dwie zapiski powstałe na Mazowszu. To wywody szlachectwa, w których świadczył on z herbu Pobóg. Pierwszy datowany w Warszawie 30 czerwca 1432 r., w którym Paweł z Jackowic (Dziuracza, pow. warszawski, par. Raszyniec, osada początkowo określana była zamiennie oboma mianami)³⁰ stawiał świadków, wśród których w pierwszej parze (choć w zapisce nie podano, że chodzi o Poboga, jednak nie może być co do tego żadnej wątpliwości), świadczył: *Swanthoslaus iudex Lucoviensis*³¹. Druga zapiska datowana jest również w Warszawie 23 kwietnia 1433 r. Tu bracia Mirosław i Paweł z Dziuracza znieważeni przez Strachotę z Porzucewa oczyszczają się z zarzutu nieszlachectwa, stawiając świadków ze swego herbu Pobożany oraz herbów Kuczaby i Pierzchały. Z herbu Pobóg świadczył tu: *Swanthoslaum de Lucowa, iudicem Lucoviensem*³². O ile pierwsza zapiska milczy na temat miejsca pochodzenia sędziego

²⁴ AGAD, *Terrestria Zacrocimensia, Relationes 1536-1563*, t. 52, k. 583.

²⁵ ZDM, cz. V, nr 1356 w przyp. 1356, 1, s. 289.

²⁶ Tamże, nr 1368, s. 303.

²⁷ Tamże; AP Lublin, *Łukowska księga podkomorska* z l. 1476-1579, sygn. 1, k. 106v.

²⁸ SHGLub, s. 236. Chodzi tu o: „ZL II 189”, czyli: AP Lublin, *Księga ziemska lubelska II*, k. 189.

²⁹ Bardzo dziękuję Pani prof. Annie Sochackiej za tę informację.

³⁰ *Słownik historyczno-geograficzny ziemi warszawskiej w średniowieczu* (dalej: SHGWar), oprac. A. Wolff, K. Pacuski, do druku przygotowały M. Piber-Zbieranowska i A. Salina, pod redakcją T. Jurka, Warszawa 2013, s. 59.

³¹ MZH, s. 3, nr 8.

³² Tamże; W. Semkowicz, *Wywody szlachectwa ...*, s. 27, nr 108; MKM, t. 2, nr 464 s. 92-93; AGAD,

podając tylko sprawowany przezeń urząd, o tyle druga podaje dodatkowo, że pisał się on z Łukowa. Brzmienie nazwy tej włości należy chyba oddać jako Łukowa lub raczej Łukowo. Nie należy go zatem identyfikować z grodem Łuków, w którym Świętosław sprawował urząd sędziego. W ziemi łukowskiej poza tym jest jeszcze tylko Łukowiec (par. Kock), brak tam jednak śladów obecności Pobogów i samego Świętosława³³. Za to przyglądając się świadkom (ciekawe, że w obu przypadkach występują te same ich pary) i oczyszczającym z nagany nasuwa się skojarzenie, że wszyscy oni mieli związki z Mazowszem czerskim i warszawskim. Świadczący z herbu Pobóg, w piewszej parze, obok sędziego, Mściśław pisał się z Sobiekurska, wsi położonej w ziemi czerskiej (par. Radwanków), naganieni Pobogowie pisali się z Dziuracza (Jackowic) w ziemi warszawskiej (pow. warszawski, par. Raszyniec), lecz łączyły ich obecnie dość niejasne, wymagające osobnych badań związki ze Świdrem w ziemi czerskiej. Traktuje o tym zapiska z 1417 r., w której Mirosław z Jackowic (którego należy identyfikować ze wspomnianym wyżej przedstawicielem rodu Pobogów) jest pozwany przez Jana z Otrębus (pow. błoński, par. brwinowska) o Świder (pow. czerski, par. Karczew; obecnie dzielnica Otwocka) i inną spuściznę³⁴. Pozostali świadkowie, to również rycerstwo z ziemi czerskiej lub warszawskiej. Z herbu Kuszaba: Dzierśław z Targowa, czyli Targówka obecnie dzielnicy Warszawy (pow. warszawski, par. kamieńska) i Dobiesław z Kusy (pow. grójecki, par. jasieniecka), Pierzchałowie, to: Filip Książek z Książek (pow. warszawski, par. pęcicka) i Grzegorz Bęben z Otrębus (pow. błoński, par. brwinowska). Nawet naganiającego Strachotę z Porzucewa (obecnie Włochy, dzielnica Warszawy, pow. warszawski, par. Służew)³⁵, chociażby ze względu na charakterystyczne imię, można chyba identyfikować ze Strachotą ze Świdra w ziemi czerskiej, który 10 sierpnia 1428 r. sprzedał części posiadane w tej włości Janowi *Iaczysz* z tego samego Świdra³⁶. Zdaje się to wyglądać na jeden, szerszy krąg sąsiedzki, ale też chyba i krewniaczy (po mieczu, jak i kądzieli). W tym kontekście ważne wydaje się spostrzeżenie, że w parafi Radwanków, w ziemi czerskiej położona była osada Łukowiec. Jednak w średniowieczu nazwa tej wsi oddawana była zapisami: *Lucowo*³⁷

MK 334, k. 87. Wydaje się, że o tej zapisce wspomniano w SHGLub, s. 236: „1418-33 Świętosław z Ś. h. Pobóg, sędzia z. łuk. ([...], MK CCCIV 87).” Nie ma MK o numerze 304, jest za to 334, tu zgadzałyby się również numer kart 87. Wobec tego tak identyfikuję ten zapis.

³³ SHGLub s. 143-144; SHGLubZag – brak wsi o podobnie brzmiącej nazwie.

³⁴ *Księga Ziemi Czerskiej 1404-1425* (dalej: Czer.), wyd. J. T. Lubomirski, Warszawa 1879, s. 108, nr 583; SHGWar, s. 59.

³⁵ O Strachocie z Porzucewa zob. SHGWar, s. 60, 182, 271, 316, a także M. Piber, *Służew średniowieczny. Dzieje parafii i wsi Służew w ziemi warszawskiej*, Warszawa 2001, s. 206.

³⁶ MKM, t. 1: *Księga oznaczona № 333 z lat 1417-1429*, wyd. A. Włodarski, Warszawa 1918 (PP t. 5), nr 703, s. 109; AGAD, MK 333, k. 102.

³⁷ Kartoteka SHGMaz, hasło: Łukowiec, par. Radwanków, pow. czerski, AGAD, MK 3, k. 77, 193v.

(w 1421 i 1436 r.), *Lukow*³⁸ (1475 r.), *Lukowe*³⁹ (ok. 1479 r.⁴⁰). Okazuje się również, że dziedziczyli tu Pobogowie z Sobiekurska⁴¹. Zresztą, obie wsie graniczyły ze sobą. W 1421 r. Dziechna, żona Dobiesława z Widowa, skwitowała swoich braci rodzonych: Mściśława (tożsamy z wyżej wymienionym) i Jana z praw swych do leżących w pow. czerskim dóbr dziedzicznych Sobiekursko, Wola (Sobiekurska), Łukowo i Zapytowo (niezidentyfikowane). W 1436 r. bracia rodzeni Mściśław i Jan otrzymali prawo niemieckie na swe dobra we wsiach Sobiekursko, Łukowo (Łukowiec) i Sobiekurska Wola. Dnia 18 listopada 1475 r. Sędek Sobiekurski, wraz z braćmi Stanisławem i Andrzejem otrzymał od księcia Konrada III przywilej prawa chełmińskiego wraz ze znacznym obniżeniem stawki czynszu książęcego w dobrach w Sobiekursku, Woli i Łukowie (Łukowcu)⁴² w ziemi czerskiej, par. Radwanków, do 2 groszy z włóki osiadłej⁴³. Około 1479 r. Jan Sobiekurski posiadał dział w Sobiekursku, Woli Sobiekurskiej i Łukowie (Łukowcu), a drugim posiadaczem tych dóbr był Sędek Sobiekurski⁴⁴.

Również Adam Boniecki⁴⁵ zidentyfikował piszących się z Łukowa – Łukowca, w ziemi czerskiej, Łukowskich – Łukowieckich herbu Pobóg. W haśle tym znalazła się, cytowana już wyżej zapiska o wywodzie szlachectwa z 1433 r.⁴⁶ A także informacja, że: *Świętosław z Łukowa pozwał 1417 r. w Czersku Jakóba ze Świdna* [takiej formy używa Boniecki – P. A. D] *o spuściznę po Mieczysławie*⁴⁷. Bonieckiemu chodziło najpewniej o trzy zapiski z 9 sierpnia 1417 r. zachowane w najstarszej księdze czerskiej, które dotyczą jednej sprawy. W pierwszej z nich występuje: *Swanthoslaum de ibidem*⁴⁸, czyli ze Świdra (*Swider*⁴⁹), z którego pisał się wcześniej wymieniony Jakub, działający sądownie przeciwko Świętosławowi. Kolejna zapiska

³⁸ Tamże, MK 5, k. 181.

³⁹ *Kodeks dyplomatyczny księstwa mazowieckiego obejmujący bulle papierów, przywileje królów polskich i książąt mazowieckich, tudzież nadania tak korporacyj jako i osób prywatnych* (dalej: KDMaz), wyd. J.T. Lubomirski, Warszawa 1863, s. 273, nr 236.

⁴⁰ K. Pacuski, *Sobiekurski Jan h. Pobóg (ok. 1430-1479/80)*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny* (dalej: PSB), t. 39, Warszawa-Kraków 1999-2000, s. 465; K. Pacuski, *Sobiekurski Sędek h. Pobóg (ok. 1450-ok. 1521)*, [w:] PSB, t. 39, s. 466.

⁴¹ K. Pacuski, *Sobiekurski Jan...*, s. 465-466; K. Pacuski, *Sobiekurski Sędek...*, s. 466-467.

⁴² W ten sposób oddaje tę nazwę K. Pacuski, *Sobiekurski Sędek...*, s. 466.

⁴³ Kartoteka SHGMaz, hasło: Łukowiec, par. Radwanków, pow. czerski, AGAD, MK 5, k. 181; K. Pacuski, *Sobiekurski Sędek h. Pobóg (ok. 1450-ok. 1521)*, s. 466.

⁴⁴ KDMaz, s. 277, nr 236.

⁴⁵ A. Boniecki, *Herbarz polski*, t. XVI, Warszawa 1913, s. 126.

⁴⁶ Boniecki powołuje się na „M. 334 f. 83^e”, czyli omawiany już wyżej dokument.

⁴⁷ A. Boniecki, *Herbarz polski*, t. XVI, s. 126.

⁴⁸ Czer., nr 594, s. 111.

⁴⁹ Tamże.

podaje już: *Swanthoslaus de Lucow*⁵⁰ nie ma jednak żadnej wątpliwości, że chodzi tu o wymienionego wyżej. Również jako *Swanthoslaus de Lucow*⁵¹ wystąpił on w ostatniej z wymienionych zapisek. Opisana sprawa dotyczyła rzeczywiście spadku (*opuszczino*), jednak zapiski milczą po kim. Wskazują one, chociaż nie wprost, że Świętosław i Jakub mogli być bliskimi krewnymi, może nawet rodzonymi braćmi oraz że mieli jeszcze przynajmniej czterech, niewymienionych z imienia, braci. W zapiskach znalazła się bowiem uwaga, że zarówno Jakub, jak i Świętosław mieli w sprawie spadku stawić swych braci i razem *metsextus*⁵², czyli samosześć stawić się na przyszłe roki, które odbęda się za dwa tygodnie⁵³. Świętosław z czerskiego Świdra znany jest z jeszcze kilku zapisek. I tak, między 29 lipca a 16 sierpnia 1415 r. w Czersku wystąpił jako świadek (*Swantoslaum de ibidem* [Swider – P. A. D]), obok innych dziedziców z tej włości: Szczepana, Mrocza i Andrzeja⁵⁴. Następnie odnotowała go zapiska z 1428 r., kiedy to wystąpił wraz z żoną Anną i jej rodzeństwem Wichną (żoną Mikołaja z Nowego Miasta Warszawy), Stachną (żoną Mikołaja z Brzumina) i Więclawem, przy którym nie wskazano miejsca jego pochodzenia⁵⁵. W poszerzonym składzie, *Swantoslai de Swyder*⁵⁶ wraz z żoną Anną, wystąpił jeszcze w 1443 r., obok Wichny, żony Mikołaja Komora z Nowej Warszawy, braci Jakusza i Mikołaja Głuchów z Laskowa (par. Dąbrówka Stara, pow. kamieniecki), Katarzyny córki Wielisława z Chajęt (par. Dąbrówka Stara, pow. kamieniecki), Stachny, żony Mikołaja z Brzumina (par. Rembertów, pow. tarczyński), Doroty żony Jaszczółda z Sulistryjewa (par. Jasieniec, pow. grójecki), Anny żony Sasina z Gawarca (par. Czerwieńsko, pow. wyszogrodzki) i Gertrudy z Mszczonowa, którzy sprzedawali swe części w Rokitkach (par. Rokitno, pow. błoński), przypadłe im po śmierci Więclawa plebana w Rożanie, Janowi plebanowi w Pawłowicach i jego bratu Mikołajowi oraz braciom Piotrowi, Mikołajowi, Marcinowi i Aleksemu z Rokitek⁵⁷. Okazuje się zatem, że żona Świętosława Anna pochodziła z tych samych Rokitek i należała najpewniej do rodu Jasionów⁵⁸. Świętosław ze Świdra zmarł, raczej bezpotomnie, przed r. 1447 r.⁵⁹ Wówczas to Anna, córka nieżyjącego już Stanisława ze Świdra, żona mieszczanina warszawskiego Jana, całą część zwaną puszcyna przypadającą

⁵⁰ Tamże, nr 595, s. 111.

⁵¹ Tamże, nr 597, s. 111,

⁵² Tamże, nr 594, 595, s. 111.

⁵³ Dziękuję Panu dr. T. Jaszczółtowi za konsultację w tej sprawie.

⁵⁴ Czer., nr 363, s. 64.

⁵⁵ SHGWar, s. 22; AGAD, Księgi ziemskie i grodzkie warszawskie, fragmenty dissoluta (dalej: WD) 1, k. 55.

⁵⁶ Kartoteka SHGMaz, hasło: Świder, par. Karczew, pow. czerski, AGAD, MK 3, k. 287v.

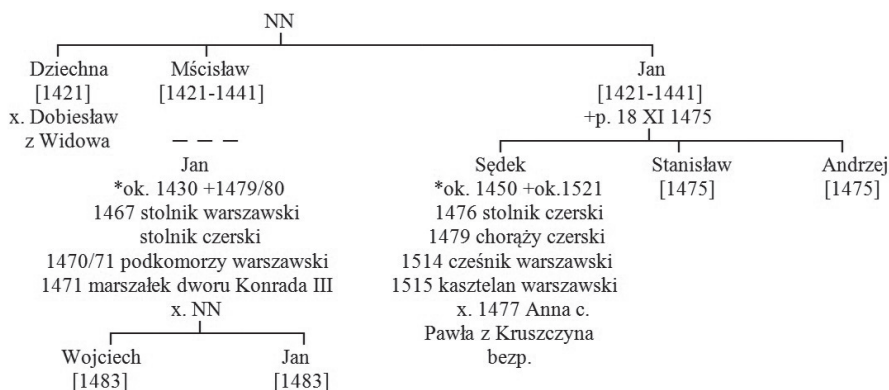
⁵⁷ SHGWar, s. 22; AGAD, MK 3, k. 287v.

⁵⁸ SHGWar, s. 245.

⁵⁹ Kartoteka SHGMaz, hasło: Świder, par. Karczew, pow. czerski, AGAD, MK 4, k. 48v.

jej po stryju Świętosławie w Świdrze (*post Swanthoslaum patrumm devolutam in Swider*⁶⁰), sprzedała za siedem kop Mikołajowi ze Świdra.

Tablica. Zarys genealogii Pobogów z Sobiekurska posiadających w XV w. działy w Łukowcu (Łukowie) w ziemi czerskiej, par. Radwanków.⁶¹

W powołanym kontekście istotne wydają się również wzmianki traktujących o działaniach prawnych odnotowanych w Metryce Mazowieckiej, lecz przeprowadzonych przez rycerstwo mazowieckie w sądzie łukowskim. Zachowane zapiski dotyczą: okresu w którym Świętosław był sędzią łukowskim i osób związanych z czerskim Świętosławem więzami krwi lub powinowactwa (Rochna ze Świdra, Stanisław z Brzumina, z którego pochodziła siostra żony Świętosława ze Świdra)⁶².

⁶⁰ Tamże.

⁶¹ Dane dotyczące Łukowca (Łukowa) pozwalają na zaproponowanie zarysu genealogii dziedziczącego tu rycerstwa z Sobiekurska. Zagadnienie to wymaga jednak dalszych badań. Pierwszymi znanymi posiadaczami działów w Łukowie byli bracia Mściśław i Jan z Sobiekurska, zatem to najpewniej ich potomkami byli występujący później dziedzice Sobiekurska i Woli Sobiekurskiej posiadający również działy w Łukowie. Wobec tego, za potomków Jana uznać należy Sędka (ostatecznie kasztelana warszawskiego), Stanisława i Andrzeja (bo źródła wprost podają, że byli oni synami Jana), zaś za potomków Mściśława można chyba uznać Jana, marszałka dworu Konrada III i jego synów: Wojciecha i Jana. Nic nie wskazuje na to, by kasztelana Sędka można było uznać za brata rodzonego Jana marszałka dworu Konrada III. Źródła na ten temat milczą, ale też wspólne dziedziczenie przez obu działów w tych samych dobrach wskazuje, że jednak musiało ich łączyć dość bliskie pokrewieństwo. Należy tu jeszcze dodać, że K. Pacuski (*Sobiekurski Jan...*, s. 465-466; oraz *Sobiekurski Sędek...*, s. 466-467) nie próbował identyfikować ojca marszałka Jana. W biogramie brak informacji o jego rodzicach, brak również informacji dotyczących stopnia pokrewieństwa, które między nimi zachodziło.

Schemat genealogiczny zestawiony został na podstawie danych zawartych w powołanych biogramach i Kartotece SHGMaz, hasło: Łukowiec i Świder, par. Radwanków i Karczew, pow. czerski.

⁶² MKM t. 1, s. 26, nr 153, 154 (AGAD, MK 333, k. 24-24v); s. 96, nr 613 (AGAD, MK 333, k. 90);

Zatem dowodnie istniał Świętosław piszący się ze Świdra i Łukowa w ziemi czerskiej, który mógł być Pobogiem, skoro z obu tych wsi pisali się wówczas przedstawiciele tego rodu⁶³. Równolegle, w tym samym okresie, występował sędzia łukowski Świętosław ze Świdrów i Łukowa herbu Pobóg. Trudno oprzeć się wrażeniu, że mowa tu o jednej i tej samej osobie. Mimo to warto jeszcze spojrzeć na omawiane zagadnienie z szerszej perspektywy. Należy objaśnić domysł, iż miano Świdry, obok innych nazw, takich jak np. Borki, Jastrzębie, Dzierżki, Ławki, Sobole, Szczygły, Falibogi, Nosarzew, mogło zostać przeniesione do ziemi łukowskiej z Mazowsza. Powołane nazwy miały bowiem swe mazowieckie odpowiedniki⁶⁴. Takie założenie może bowiem pociągać za sobą możliwość uznania, iż to nawet za pośrednictwem sędziego miano to mogło zostać przeniesione do ziemi łukowskiej. Pośrednio też, uznanie przedstawionego domysłu, może prowadzić do przyjęcia, że sędzia posiadał w łukowskich Świdrach działki, co – zważywszy na powyższą dyskusję – nie jest pewne (podobieństwo Świder – Świdry). W tym konkretnym przypadku tak być nie musiało. Okazuje się bowiem, że rzeka Bystrzyca: *Pod wsią Lisikierz, w pow. łukowskim, wypływa z błot strumień Wilkojotka, i pod tem nazwiskiem dochodzi do wsi Świderki; od niej płynie około wsi: Wolka Domaszewska, Zofibór, Sętki, Sobole, pod nazwą Świder; dalej dopiero przyjmuje nazwę Bystrzyca, płynie pod wsiami Rozwadów, [...] wpada do rzeki Tyśmienicy, a znię do Wieprza*⁶⁵ i Świder – *nazwa górnego biegu rzeki Bystrzycy, dopł. Tyśmienicy*⁶⁶, a także: *Świderki al. Świderka, ws nad rzeką Bystrzycą (Świder), pow. łukowski, gm. i par. Łuków*⁶⁷. Chodzi tu rzecz jasna o łukowską wieś Świderki, czyli dawniej Świdry Małe. Nazwa Świder na określenie rzeki w ówczesnym województwie lubelskim pojawiła się już w zapisie z 1529 r., opisującej: *prawoboczny dopływ rz. Tyśmienicy. [...] od starego mostu przy starej drodze początek granic m. kluczem → Tuchowicz, a dobrami Turzec i Kamionka Jana Ciołka*⁶⁸. Patrząc na mapę i powyższe informacje wydaje się, że już w średniowieczu górny bieg rzeki Bystrzycy mógł nosić nazwę Świder. Nazwa ta mogła się wówczas rozciągać na bieg tej rzeki od jej źródła, znajdującego się faktycznie w okolicach Jedlanki, aż po wieś Rozwadów. Domysł taki może

---

104-105, nr 671.

⁶³ Ze Świdra w ziemi czerskiej: MZH, s. 159, nr 731; będzie o tym jeszcze dalej mowa.

⁶⁴ A. Sochacka, *Drobna szlachta w województwie lubelskim w średniowieczu*, [w:] Anna Sochacka, *Regimen, Dominium, Societas Nobilium. Z dziejów gospodarki, administracji i polityki w lubelskim w średniowieczu*, Lublin 2015, s. 143.

⁶⁵ SGKP, t. I, Warszawa 1880, s. 511.

⁶⁶ SGKP, t. XI, Warszawa 1890, s. 643.

⁶⁷ Tamże, s. 644.

⁶⁸ SHGLub, s. 235.

potwierdzać fakt, że w ziemi łukowskiej już w 1437 r.⁶⁹ poświadczona została wieś o nazwie Bystrzyca. Jednak nie leży ona nad rzeką Bystrzycą (Świdrem), a nieco na południe, koło Wojcieszkowa, nad rzeką noszącą obecnie nazwę Mała Bystrzyca. Ta łączy się z Bystrzycą (Świdrem) dopiero w okolicy Woli Osowińskiej. Zatem nazwa wsi Bystrzyca powstała od nazwy rzeki, nad którą leżała. Na tej samej zasadzie Świdry były najpewniej echem nazwy rzeki, nad którą były położone. Długość, o ile przyjąć powyższe ustalenia, na jakiej rzeka Bystrzyca nosiła nazwę Świdre może również wspierać tezę o pierwszeństwie nazwy rzeki i wtórnym nazwaniu tak włości. Mało prawdopodobny wydaje się proces odwrotny. Wobec tego z dużą dozą prawdopodobieństwa można przyjąć, że włość Świdry, w ziemi łukowskiej nazwę swą zawdzięczała raczej płynącej opodal rzece niż mazowieckim osadnikom⁷⁰. Zatem wobec łukowskich Świdrów zdaje się nie mieć zastosowania spostrzeżenie, iż nazwy pluralne mogły być śladem grupowego osadnictwa współrodowców posługujących się przezwiskami/przydomkami, urobionymi od ich miejsca pochodzenia. Dziedzice mazowieckiego Świdra mogli więc być nazywani Świdrami i tą nazwą w liczbie mnogiej, określano ich miejsce osiedlenia w ziemi łukowskiej⁷¹. Tym bardziej, że przydomek Świdre nosili przedstawiciele wszystkich stanów⁷², nie tylko rycerstwo (np.: kmethone Iohanne Swider⁷³). Był on zatem dość popularny, co znacznie osłabia powyższy domysł. Można przy tym stwierdzić, że w czerskim Świdrze źródła wprost nie poświadczyły nosicieli tego przydomka⁷⁴. Należy również

⁶⁹ Tamże, s. 45.

⁷⁰ Wobec tego nie jest chyba dziełem przypadku, że również w ziemi łukowskiej (w okolicach Stoczka Łukowskiego) biorą swój początek źródła rzeki Świdre (dopływu Wisły), która przepływa przez włość tego miana położoną w ziemi czerskiej (<<https://www.google.pl/maps/>> dostęp: 26.03.2015 r.; SGKP, t. XI, s. 643).

Dla porządku należy tu jeszcze rozpoznać nazwę cieku wodnego (strugi), będącego dopływem Bystrzycy (Świdra), płynącego przez łukowskie Świdry. Bierze on swój początek w Łukowie i w okolicy Domaszownicy wpada do Bystrzycy (Świdra). Obecnie nosi nazwę Samica (<<https://www.google.pl/maps/>> dostęp: 26.03.2015 r., brak takiego hasła w: SHGLub i SHGLubZag). Jednak w XIX w. nosił kilka równorzędnych nazw: „Do Bystrzycy wpadają: [...], 2) rzeka Bychawka, Koza albo Samica” (SGKP, t. I, s. 511). Można zatem przypuszczać, że w średniowieczu struga ta nosiła którąś z powołanych nazw, raczej nie Świdre.

⁷¹ Bardzo dziękuję Pani prof. A. Sochackiej za zwrócenie mi uwagi na opisane tu fakty i wskazaną w tym przypisie literaturę. H. Górniewicz, *Rodowe nazwy miejscowe Wielkopolski, Małopolski i Mazowsza*, Gdańsk 1967, s. 56.

⁷² *Słownik Staropolskich Nazw Osobowych*, pod red. W. Taszyckiego t. 5, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1977, s. 376.

⁷³ K. Tymieniecki, *Wolność kmiecia na Mazowszu w wieku XV*, Poznań 1921, s. 21, przyp. 1.

⁷⁴ Znane są dwie wzmianki (obie Czer., s. LXXXV w przyp. 1 ze s. LXXXI). Pierwsza z 1471 r. „Paweł, Jan i Wojciech z Dudy: Jako ya tho wyem ysch Stanyslaw Szwidra zabył Jakuba Duckyego za yego poczanthkijem kyedy then tho Jacob ranę zadal.” I druga z 1473 r.: „Jan z Woli Jaszewskiej: Jacom ya nyeszbył Piotra Copika kmyeczca xąnzego s Pyasieczna gwalthem. Jaco ya tho wyem ysch Stany-

zwrócić uwagę, że siedzieli tu przedstawiciele Bolestów (o czym niżej) i Pobogów, w Świdrowie (pow. i par. Wąsosz) poświadczono było rycerstwo herbu Dąbrowa, w Świdrach (pow. wąsoski, par. Grabów) – herbu Bujno⁷⁵. Nie bardzo zatem widać na Mazowszu Lubów mogących przenieść stąd nazwę Świder do ziemi łukowskiej. Oczywiście informacja o pieczętowaniu się przez Świderskich herbem Lubicz⁷⁶ przekazana przez Paprockiego jest dość późna (II połowa XVI w.), mogła zatem nie odzwierciedlać stanu pierwotnego (z XV w.), a jedynie ten za czasów dziejopisarza. Zatem Lubowie mogli np. odkupić działki lub wżenić się w pierwotne osadnictwo łukowskich Świdrów. Wówczas trzeba jednak przyjąć, że pierwotny właściciel dał włości nazwę. Nie jest to łatwe do zaakceptowania, chyba że np. zdołał jeszcze dobrze zagospodarować swą włość. Na to jednak w źródłach brak dowodów. Widać raczej szybkie rozdrobienie własności i brak kmieci, co zdaje się raczej wskazywać na rozrodzenie pierwotnych osadników⁷⁷. Zatem, równie zasadne jest twierdzenie, że to jednak Lubowie otrzymali pierwotne nadanie w Świdrach w ziemi łukowskiej.

Ostatecznie więc zasadne wydaje się uznanie obu Świętosławów za jeden byt, sędziego łukowskiego sprawującego ten urząd między 5 grudnia 1418 r.⁷⁸ a 23 kwietnia 1433 r. (jego następca, Jan z Oszczepalina, odnotowany został w źródłach dopiero 9 czerwca 1437 r.⁷⁹), piszącego się ze Świdra i Łukowa w ziemi czerskiej. Obok wskazanych wcześniej argumentów wspierających tę identyfikację można dodać jeszcze taki, że obaj Świętosławowie nigdy nie wystąpili razem w jednym dokumencie (argument *ex silentio* nie może być rozstrzygający) i taki, że sędzia zakończył swą karierę przed 9 czerwca 1437 r., a czerski Świętosław występuje jeszcze nieco po tej dacie, zmarł między 1443 a 1447 r. Niepokoi przy

---

ślaw Szwidra zabył Jakuba Dweczygo za yego poczanthkijem kyedy mu then tho Jacub rana zadal.“ Nie wiemy skąd pochodził Stanisław zwany Świdra, ponieważ zapiski tego nie precyzują. Przeciwno identyfikacji świadczy forma przezwiska, powinno bowiem brzmieć raczej Świder. Jednak czy osoba Jakuba Duckiego, sąsiada Świderskich może wskazywać na pochodzenie Stanisława ze Świdra? Tak czy inaczej obie zapiski dość późne, Świdry w ziemi łukowskiej istniały już przynajmniej od 1418 r.

⁷⁵ MZH, s. 339 według indeksu.

⁷⁶ B. Paprocki, *Herby rycerstwa polskiego*, s. 439; K. Niesiecki, *Herbarz polski*, t. VIII, s. 571.

⁷⁷ Obie wsie – Świdry Wielki i Mały (obecnie Świderki) mogły stanowić pierwotnie jedno nadanie, skupione w rękę jednej rodziny (osoby?). Dość jednak wcześniej rozdzielone zostały na dwie wsie. Może więc stąd liczba mnoga – Świdry? Taki domysł może wspierać inne spostrzeżenie, dotyczące formy nazwiska noszonego przez dziedziców łukowskich Świdrów. Intuicja podpowiada, że zostało ono urobione raczej od nazwy Świder, stąd Świderski. Dziedzice Świdrów powinni chyba nosić nazwisko w formie Świdrowscy lub podobnie?

⁷⁸ Objęcie przez Świętosława urzędu sędziego łukowskiego mogło nastąpić między 9 sierpnia 1417 r., gdy wystąpił jeszcze w Czersku, bez urzędu, a 5 grudnia 1418 r. To jedynie domysł.

⁷⁹ ZDM, wyd. S. Kuraś, cz. II, Wrocław-Warszawa-Kraków 1963, s. 244, nr 499; *Urzednicy malopolscy XII-XV wieku*, nr 613, s. 150; M. Gomółka, *Urzednicy lukowscy w sredniowieczu*, „Podlaski Kwartalnik Kulturalny“ 3/2007, s. 15-16.

tym fakt, że czerski Świętosław został w 1428 r. zapisany bez urzędu, jednak mogło się to zdarzyć, bowiem zapiska została sporządzona poza obszarem jurysdykcji Świętosława.

Niemniej nie jest jasne, czy Świętosław posiadał działki w łukowskich Świdrach? Przede wszystkim nie dysponujemy zapiskami, które wprost by o tym informowały, a jedynie takimi, które dokumentując jego działania jako sędziego łukowskiego wspominają, że pisał się (dziedziczył) ze Świdrów. Wiemy również, że taka włość faktycznie w ziemi łukowskiej istnieje. Jednak na trzy takie zapisy tylko jeden na pewno podaje tę formę nazwy włości, pozostałe dwa nie dają już pewności takiego odczytu (*Swodi i Sw[idry* – fragment tekstu wyblakły – P. A. D]). Do tego wskazane zapiski nie zachowały się w oryginale, a jedynie w kopiach sporządzonych przynajmniej wiek później. Daje to możliwość podważenia ich wiarygodności. Pisarze mogli zniekształcić zapis np. racjonalizując jego pisownię zgodnie z geografją, obszarem swego działania itd. Intuicja podpowiada, że identyfikacja wsi, z której pisał się sędzia może być wynikiem założenia, że skoro był on sędzią łukowskim, to musiał mieć tu jakąś własność, a skoro pisał się ze Świdrów(?), to najpewniej musi tu chodzić o wieś tego miana położoną w ziemi łukowskiej. Równoległe Świętosław ze Świdra dokonuje szeregu działań prawnych, jednoznacznie wskazujących na jego pochodzenie z Łukowca (Łukowa) i Świdra w ziemi czerskiej. Brakuje w ziemi łukowskiej, i w samych Świdrach, informacji o innych przedstawicielach rodu Pobogów⁸⁰ (argument *ex silentio*), gdy w czerskim Świdrze są oni poświadczeni.

Należy stwierdzić, że nie da się ostatecznie wyjaśnić sprawy posiadania lub nie przez Świętosława działów w łukowskich Świdrach. Zatem należy przyjąć, iż pisał się on ze Świdra i Łukowa w ziemi czerskiej i być może także ze Świdrów w ziemi łukowskiej.

Dokonana identyfikacja pozwala na podjęcie próby zrekonstruowania kręgu krewnych agnaticznych Świętosława. Wiadomo już, że miał on brata Stanisława i bratanicę Annę⁸¹, możliwe również, że miał przynajmniej pięciu braci (w tym Jakuba)⁸². Nie da się za to powiedzieć nic pewnego o Mieczysławie⁸³, po którym Świętosław brał spadek. W źródłach Miecław ze Świdra wystąpił w latach 1407-

⁸⁰ Bardzo dziękuję Pani prof. A. Sochackiej za zwrócenie uwagi na fakt słabości argumentu o braku Pobogów w ziemi łukowskiej. Faktycznie dla XV w. nie dysponujemy źródłami sądowymi do tej części Małopolski, nie znamy zatem przynależności rodowej większości znanych stamtąd osób. I druga sprawa, rzeczywiście trzeba wziąć pod uwagę i taką możliwość, że skoro Świętosław ze Świdra zmarł bezpotomnie, to mogło to oznaczać również koniec osadnictwo rodu Pobogów w łukowskich Świdrach.

⁸¹ Kartoteka SHGMaz, hasło: Świder, par. Karczew, pow. czerski, AGAD, MK 4, k. 48v.

⁸² Czer., nr 594, 595, 597, s. 111.

⁸³ A. Boniecki, *Herbarz polski*, t. XVI, s. 126.

1408⁸⁴. Można założyć, że zmarł on bezpotomnie, skoro o spuściznę po nim występowały bracia(?) ze Świdra. Mieclaw mógł być ich bratem, ale też np. stryjem albo dalszym krewnym. Nic pewnego powiedzieć się tu nie da.

Za bliskich krewnych agnatycznych Świętosława można za to uznać braci ze Świdra Andrzeja, Macieja i Stanisława, którzy 13 marca 1413 r.⁸⁵ nie chcieli odpowiadać swojemu bratu Jakuszowi bez braci jego Jana i Kotrysza piszących się również ze Świdra. Jeśli brać wprost informacje zawarte w powołanej zapisce, to należałoby wówczas wymienionych również uznać za braci Świętosława. Wskazują na to imiona Stanisław i Jakusz (czyli Jakub). Wzmacniają taką identyfikację kolejne zapiski, z lat 1411-1428, mówiące o rodzeństwie: Andrzeju (1411-1428)⁸⁶ i Macieju (1412-1428)⁸⁷, a także ich siostrze Rochnie (1428)⁸⁸ i ojcu Jaśku (*Jaszkonis*, *Jasconicz*)⁸⁹. A także o braciach Andrzeju i Stanisławie ze Świdra w 1411 r.⁹⁰ Są to więc najpewniej najbliżsi krewni – rodzina – Świętosława. Jeśli tak, to ze względu na jego przynależność rodową należy dołączyć do tego kręgu również Bernarda ze Świdra. Syn Bernarda, Michał piszący się z Moszczony [Rabian] (par. Korytnica, pow. liwski)⁹¹ w 1492 r. świadczył bowiem z herbu Pobóg⁹². Bernard jest znany z zapisek, z lat 1415-1448⁹³. Ze względu na możliwość rozpoznania innych Pobogów

⁸⁴ Nie da się już ustalić miejsca Mieclawa w genealogii średniowiecznych dziedziców czerskiego Świdra. Można go identyfikować z Mieclawem ze Świdra potwierdzonym jedną zapiską z dn. 11 czerwca 1407 r. (Czer., s. 8, nr 50). O nim też najpewniej wspominają jako o wcześniejszym posiadaczu działu w Świdrze zapiski z dn. 22 sierpnia 1428 i 21 sierpnia 1429 r. („Myeczkonie” – MKM t. 2, s. 18, nr 94 (AGAD, MK 334, k. 17v) i MKM t. 1, s. 138, nr 843 (AGAD, MK 333, k. 129)) i z dn. 19 lutego 1426 r. („Myeczkonis” – MKM t. 1, s. 38, nr 243 (AGAD, MK 333, k. 36)). A może też i zapiska z dn. 12 listopada 1408 r., o niejakiem: „Meczek dictus Mrukowicz” (Czer., s. 16, nr 98)?

⁸⁵ Czer., nr 231, s. 38.

⁸⁶ Tamże., nr 363, s. 64; 352, nr 2068; MKM, t. 1, s. 96, nr 613 (AGAD, MK 333, k. 90).

⁸⁷ Czer., s. 38, nr 231; s. 64, nr 361; W1, k. 189; MKM, t. 1, s. 104-105, nr 671 (AGAD, MK 333, k. 98v)

⁸⁸ MKM, t. 1, s. 96, nr 613 (AGAD, MK 333, k. 90); 104-105, nr 671 (AGAD, MK 333, k. 98v).

⁸⁹ Czer., s. 352 nr 2066; MKM t. 1, s. 96, nr 613 (MK 333, k. 90); s. 104-105, nr 671 (MK 333, k. 98v).

⁹⁰ Czer., s. 352 nr 2062.

⁹¹ Kartoteka SHGMaz, hasło: Rabiany-Moszczona, par. Korytnica, ziemia liwska, AGAD, MK 4, k. 88v; SHGWar, s. 35. W 1448 r. Bernard ze Świdra, kupił 5 włók chełmskich w Rabieniu w ziemi liwskiej za 20 kóp w półgroszkach od braci Jana i Jakusza z Czajek (pow. warszawski, par. Błonie).

Współcześnie wieś ta nosi nazwę Rabiany (gmina Korytnica, pow. węgrowski, woj. mazowieckie), jednak została ona założona na miejscu dziedziny zwanej Moszczona, a w XVI w. nosiła ona dwuczłowną nazwę Rabiany Moszczona.

⁹² MZH, s. 159, nr 713.

⁹³ Czer., s. 59, nr 332; s. 65, nr 368; s. 116, nr 625; MKM, t. 1, s. 96, nr 613 (AGAD, MK 333, k. 90); s. 104-105, nr 671 (AGAD, MK 333, k. 98v); s. 138, nr 843 (AGAD, MK 333, k. 129); MKM, t. 2, s. 18, nr 94 (AGAD, MK 334, k. 17v); s. 57-58, nr 299 (AGAD, MK 334, k. 55-55v); Kartoteka SHGMaz, hasło: Świder, par. Karczew, pow. czerski, AGAD, MK 3, 132v; Kartoteka SHGMaz, hasło: Rabiany-Moszczona, par. Korytnica, ziemia liwska, AGAD, MK 3, k. 187; AGAD, MK 4, k. 88v (SHGWar,

w Świdrze warto przyjrzeć się nieco bliżej kilku zapiskom, w których występuje Bernard. I tak 25 czerwca 1428 r., Bernard wraz ze Zdieszkiem i Szczepanem ze Świdra kupili, za dwadzieścia dwie kopy groszy pospolitych, części w tej wsi i młyn z polem zwanym *Zaswidrze*, posiadane tam przez rodzeństwo: Macieja i Rochnę dzieci Jaśka ze Świdra, dzieląc je w ten sposób, że Bernard wziął ich jedną połowę zaś drugą wzięli Zdieszko i Szczepan⁹⁴. W Czersku 23 maja 1431 r., Bernard zbył wszystkie swoje części dziedziczne posiadane w Świdrze Janowi z Dudy, za pole leżące w Dudach, przy granicy z Otwockiem za trzydzieści kóp groszy pospolitych, i konia wartości 10 kóp⁹⁵. Później, w 1434 r., Jan z Dudy części w Świdrze pozyskane od Bernarda sprzedał, połowę Janowi Jakka, Szczepanowi i Zdieszkowi braciom ze Świdra⁹⁶, a drugą połowę: Jakubowi, Janowi i Kotryszowi braciom ze Świdra⁹⁷. Cytowane zapiski mogą wymieniać bliskich krewnych Bernarda, jednak nie podają tej informacji wprost, zatem nic pewnego nie można powiedzieć.

Potencjalnych przedstawicieli rodu Pobogów dziedziczących (2 grudnia 1493 r.) w Świdrze wskazał Adam Wolff pisząc: *Pochodzenie ze Świdra Pobożan [...] nie jest zupełnie pewne*⁹⁸. Dotyczy to zapiski: (*Vadium*) -- *inter nob. Stefanum de Swider parte ab una et nob. Sigismundum cum filiis Johanne, Syluo[?] cum Jacobo, Johanne, Stanislao, Ade, Paulo, Nicolao Turek[?], Petro, Jacobo, Thoma, Stiborio, Johanne de armis P o b o s z e n y*⁹⁹. Rzeczywiście brak tu wskazania wprost nazwy wsi, z której wymienieni Pobogowie się pisali. Nie można jednoznacznie stwierdzić, że pochodzili oni ze Świdra.

---

s. 35); T. Jaszczolt, *Napływ rycerstwa do północnej części ziemi liwskiej w XV i początkach XVI wieku (parafie Korytnica i Pniewnik)*, „Zeszasty Korytnickie” t. 4, 2011, s. 156-158, 165-167; P.A. Dmochowski, *Ród Pobogów w ziemi liwskiej w średniowieczu*, „Rocznik Liwski” t. VII: 2014, s. 28-29.

⁹⁴ MKM, t. 1, s. 104-105, nr 671 (AGAD, MK 333, k. 98v). Zapiska zawiera wskazaną wyżej informację, iż Rochna rezygnowała ze swej części w Świdrze na rzecz swego brata Macieja w sądzie łukowskim. I dopiero po tym (przedstawiając odpowiedni dokument) Maciej dokonał w Czersku opisanej transakcji. W tym miejscu warto jeszcze nadmienić, że podobnie Rochna zrezygnowała, również w sądzie łukowskim, na rzecz brata Andrzeja ze Świdra (mówi o tym zapiska z dn. 28 kwietnia 1428 r.) MKM, t. 1, s. 96, nr 613 (AGAD, MK 333, k. 90).

Pytanie, czy Rochna o której tu mowa może być identyfikowana z Rochną z Sobiekurska występującą w podobnym czasie i przez małżeństwo związaną z Sandomierszczyzną (J. Wroniszewski, *Nobiles Sandomirienses. Rody Dębnów, Janinów, Grzymałów, Doliwów i Powalów*, Kraków 2013, s. 150-151) należy pozostawić na tym etapie badań otwartym.

⁹⁵ MKM, t. 2, s. 57-58, nr 299 (AGAD, MK 334, k. 55-55v).

⁹⁶ Kartoteka SHGMaz, hasło: Świder, par. Karczew, pow. czerski, AGAD, MK 3, 132v.

⁹⁷ Tamże.

⁹⁸ MZH, s. 339, przyp. 1. Zastrzeżenie to zostało wiernie powtórzone w Kartoteka SHGMaz, hasło: Świder, par. Karczew, pow. czerski; ale fiszkę z tą informacją umieszczono jednak w tym hasle.

⁹⁹ MZH, s. 159, nr 731.

Równolegle w Świdrze poświadczeni zostali przedstawiciele rodu Bolestów: 1 maja 1469 r., Stanisław syn nieżyjącego wtedy Jakusza ze Świdra¹⁰⁰ i 26 marca 1515 r. Adam, Paweł, Tomasz¹⁰¹. W r. 1564 miał się ze Świdra pisać Bartłomiej Świdzski zwany Dobrzyniecki herbu Ciołek¹⁰².

Pośród wielu postaci występujących w średniowieczu w Świdrze¹⁰³ na baczniejsze przyjrzenie zasługują jeszcze przedstawiciele rodziny noszącej charakterystyczny przydomek *Jakka*. Możliwe jest zestawienie bardzo ogólnej i w gruncie rzeczy niepewnej (opartej przede wszystkim na chronologii występowania przydomka) genealogii tej rodziny. Jej protoplastą mógł być występujący w latach 1410-1413 Adam Jakka ze Świdra¹⁰⁴. Jego dziećmi mogli być: Jan Jakka (1425-1466)¹⁰⁵, Szczepan (1416-1447)¹⁰⁶, Zdzisław (1416-1457)¹⁰⁷, Stanisław (1416 r.)¹⁰⁸ i Sędka (1416)¹⁰⁹? Do następnego pokolenia powinienn należeć Zygmunt (jako zmarły 1512 r.)¹¹⁰. Kolejne pokolenie stanowili jego synowie, bracia Jan i Jakub (1512 r.)¹¹¹. Synem lub wnukiem któregoś z nich mógł być Wojciech Jakka, który w 1576 r. opłacał podatek z ¼ włóki w Świdrze¹¹².

Przydomek ten noszony był wówczas również wśród dziedziców Gośniewic (pow. i par. Warka), uważanych za przedstawicieli Nowinów¹¹³. Znane źródła ujawniają jedynie Mikołaja Jakkę i jego czterech synów: Mikołaja, Szczepana, Michała i Jana¹¹⁴, działających w I połowie XVI w. Dalsze pokolenia tej rodziny

¹⁰⁰ Tamże, s. 67, nr 312. Dodatkowo, 1 maja 1469 r.: „Swyderskye de armis Bolesthi“ MZH, s. 67, nr 313.

¹⁰¹ Tamże, s. 210-211, nr 932.

¹⁰² Kartoteka SHGMaz, hasło: Świder, par. Karczew, pow. czerski, S. Dziadulewicz, *Rekognicjarz poborowy z księgi Nr. 46*, „Miesięcznik Heraldyczny“, 1932, XI, nr 10 s. 190.

¹⁰³ Kartoteka SHGMaz, hasło: Świder, par. Karczew, pow. czerski.

¹⁰⁴ Czer., s. 33, nr 208; s. 39, 234.

¹⁰⁵ Tamże, s. 76, nr 426; Kartoteka SHGMaz, hasło: Świder, par. Karczew, pow. czerski. AGAD, MK 3, s. 132v; MKM t. 1, s. 38, nr 243 (MK 333, k. 36).

¹⁰⁶ Czer., s. 76, nr 426; Kartoteka SHGMaz, hasło: Świder, par. Karczew, pow. czerski. AGAD, MK 3, s. 132v; MK 4, s. 48v; W 2, k. 48; MKM t. 1, s. 38, nr 243 (MK 333, k. 36); s. 104-105, nr 671 (AGAD, MK 333, k. 98v).

¹⁰⁷ Czer., s. 76, nr 426; Kartoteka SHGMaz, hasło: Świder, par. Karczew, pow. czerski. AGAD, MK 3 s. 132v; MKM t. 1, s. 38, nr 243 (MK 333, k. 36); s. 104-105, nr 671 (AGAD, MK 333, k. 98v); K. Tymienicki, *Procesy twórcze formowania się społeczeństwa polskiego w wiekach średnich*, Poznań 1996, s. 307, przyp. 190.

¹⁰⁸ Czer., nr 426, s. 76.

¹⁰⁹ Tamże.

¹¹⁰ Kartoteka SHGMaz, hasło: Świder, par. Karczew, pow. czerski. AGAD, MK 32, 88.

¹¹¹ Tamże.

¹¹² *Źródła Dziejowe*, t. XVI, *Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym*, wyd. A. Pawiński, t. V, Mazowsze, Wraszawa 1895, s. 228.

¹¹³ MZH, s. 49 nr 231; s. 64 nr 297.

¹¹⁴ MKM t. 1, s. 430 (AGAD, MK 333, k. 61) Czer., s. 241, nr 1330, s. 242, nr 1338 s. 304 nr 1752.

pozostają nieznane. Wydaje się, że nie może to być jedynie dziełem przypadku, by tak blisko siebie, niezależnie wystąpił na tyle charakterystyczny przydomek, zwłaszcza, że potwierdzone źródłowo są kontakty między dziedzicami Gośniewic i Świdra. Marcin Mścisławowicz z Gośniewic, Mikołaj Przybkowicz z Gośniewic i Marcin z Gośniewic świadczyli w sprawie Marcina ze Świdra przeciwko Adamowi Jacce (Jakka) ze Świdrów, 3 marca 1410 r.¹¹⁵. Strzesze ze Świdra świadczyli: Piotr z Gośniewic, Jakka (Mikołaj?) z Gośniewic, Bartłomiej zwany Opola z Gośniewic, przeciwko Adamowi (Jakka?) ze Świdra, 3 listopada 1410 r.¹¹⁶. Możliwe więc, że Jakkowie z Gośniewic i Świdra byli bliskimi krewnymi. Skoro jednak nie dysponujemy zapiskami, które określają wprost ich przynależność rodową, to trudno jest przypisywać im herb Nowina. Tym bardziej, że nie został on potwierdzony wśród dziedziców ze Świdra. Nie ma zresztą źródeł, które mogą to zagadnienie wyjaśnić. To, że w Świdrze dowodnie wystąpił Zygmunt Jakka i Zygmunt w wywodzie szlachectwa domniemanych Pobogów ze Świdra jest jednak zbyt słabym argumentem, by móc na tym budować domysł, że Jakkowie byli Pobogami. Mimo, że chronologia nie stoi na przeszkodzie ich identyfikacji.

Ostatecznie trzeba się chyba zgodzić z tezą Tomasza Jaszczółta, który uznał, że w jednej części włości Świdra w ziemi czerskiej, zwanej Świdra Duży, siedzieli Pobogowie zaś w drugiej jej części, noszącej nazwę Świdra Mały Bolestów, Bolestowie¹¹⁷.

Podsumowując, w niniejszym artykule udało się znacznie poszerzyć bazę źródłową dotyczącą pierwszego sędziego łukowskiego Świętosława. Ustalono, iż pochodził on z ziemi czerskiej, ze Świdra i Łukowca (Łukowa). Niejasne pozostaje wciąż, czy posiadał on działki w Świdrach w ziemi łukowskiej? Nie można tego całkiem wykluczyć. Rozpoznany został jego najbliższy krąg rodzinny. Za ojca Świętosława uznać należy Jaśka (Jaszkonis, Jasconicz), za rodzeństwo: Andrzeja (1411-1428), Macieja (1413-1428), Stanisława (1413), Jakusza-Jakuba (1413-1434), Jana (1413-1434), Kotrysza (1413-1434), Rochnę (1428) i może Bernarda (1415-1448). Świętosław miał również bratanicę Annę, córkę Stanisława, żonę mieszczanina warszawskiego Jana. Żoną Świętosława była Anna pochodząca z Rokitek z rodu Jasionów. Nie udało się co prawda odnaleźć nowych zapisek pozwalających uszczegółwić daty sprawowania przezeń urzędu sędziego łukowskiego, ale zweryfiowana została data poświadczająca pierwsze źródłowe

¹¹⁵ Czer., nr 208, s. 33.

¹¹⁶ Tamże, nr 210, s. 33.

¹¹⁷ T. Jaszczółt, *Napływ rycerstwa do północnej części ziemi liwskiej w XV i początkach XVI wieku (parafie Korytnica i Pniewnik)*, s. 158 i na tej stronie przyp. 102; MZH, s. 67, nr 312, 313; s. 159, nr 731; s. 210-211, nr 932.

wystąpienie Świętosława z tym urzędem. Istotne wydaje się również i to, że w Świdrze obok Pobogów najwyraźniej dziedziczyli przedstawiciele innych rodów (przynajmniej Bolestowie). Pobogowie ze Świdra byli najpewniej dość bliskimi krewnymi agnatycznymi dziedziców z pobliskiego Sobiekurska i Dziuracza w ziemi warszawskiej. Nie wiadomo splotowi jakich zdarzeń zawdzięczał Świętosław możliwość sprawowania urzędu sędziego łukowskiego. Być może dalsze badania nad genealogią mazowieckich Pobogów pozwolą kiedyś rozwiązać tę zagadkę?

***

Bibliografia

Źródła rękopiśmienne:

Z większości powołanych źródeł korzystałem za pośrednictwem druków albo wypisów z Kartoteki Słownika historyczno-geograficznego Mazowsza w średniowieczu, w Instytucie Historii PAN w Warszawie, hasło: Łukowiec, par. Radwanków, pow. czerski; hasło: Sobole, par. Kroczewo, pow. zakroczymski; hasło: Świder, par. Karczew, pow. czerski.

Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, *Terrestria Zacrocimensia, Relationes 1536-1563*, t. 52, k. 583; *Metryka Koronna 3*, k. 287v; 20, k. 179.

Źródła drukowane:

Kodeks dyplomatyczny księstwa mazowieckiego obejmujący bulle papierów, przywileje królów polskich i książąt mazowieckich, tudzież nadania tak korporacyj jako i osób prywatnych, wyd. J. T. Lubomirski, Warszawa 1863.

Księga Ziemi Czerskiej 1404-1425, wyd. J. T. Lubomirski, Warszawa 1879.

Matricularum Regni Poloniae Summaria, t. 3, wyd. T. Wierzbowski, Warszawa 1908.

Metryka Księstwa Mazowieckiego z XV-XVI wieku, t. 1: *Księga oznaczona No 333 z lat 1417-1429*, wyd. A. Włodarski, Warszawa 1918 (*Pomniki prawa wydawane przez Warszawskie Archiwum Główne*, t. 5).

Metryka Księstwa Mazowieckiego z XV-XVI wieku, t. 2, *Księga oznaczona No 334 z lat 1429-1433*, wyd. A. Włodarski (*Pomniki prawa wydawane przez Warszawskie Archiwum Główne*, t. 6), Warszawa 1930.

Reviziâ pus i perehodov zvěrynyh v byvšem Velikom Knâžestvě Litovskom, s pri-

sovokupleniem Gramot i privilegij na vhody v pusi i na zemli, sostavlennaâ starostou Mstibogovskim Grigoriem Bogdanovičem Volovičem v 1559 godu, s pribavleniem drugoj aktovoj knigi, sod. v sebe Privilegii, dannyâ dvorânam i svâsennikam Pinskago Povêta, sost. v 1554 godu, Wilno 1867.

W. Semkowicz, *Wywody szlachectwa w Polsce XIV-XVII wieku*, „Rocznik Towarzystwa Heraldycznego we Lwowie“, t. III, 1913.

A. Wolff, *Mazowieckie Zapiski Herbowe z XV i XVI wieku*, Kraków 1937.

Zbiór dokumentów małopolskich, cz. I, wyd. S. Kuraś, Wrocław-Warszawa-Kraków 1962, s. 425-426, nr 331; cz. II, wyd. S. Kuraś, Wrocław-Warszawa-Kraków 1963, s. 244, nr 499; cz. V, wyd. S. Kuraś, I. Sułkowska-Kuraś, Wrocław-Warszawa-Kraków 1970.

Źródła Dziejowe, t. XVI, Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym, wyd. A. Pawiński, t. V, Mazowsze, Warszawa 1895.

S. Dziadulewicz, *Rekognicjarz poborowy z księgi Nr. 46*, „Miesięcznik Heraldyczny“, 1932, XI, nr 10.

Słowniki:

Dzieje Lubelszczyzny, tom 3, *Słownik historyczno geograficzny województwa lubelskiego w średniowieczu*, oprac. S. Kuraś, Warszawa 1983.

Dzieje Lubelszczyzny, t. 4, *Osady zaginione i o zmienionych nazwach historycznego województwa lubelskiego*, opr. S. Wojciechowski, A. Sochacka, R. Szczygieł, Warszawa 1986.

Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, t. I, wyd. pod red. B. Chlebowskiego, przy współudziale J. Krzywickiego według planu F. Sulimierskiego, Warszawa 1880, s. 511; t. XI, Warszawa 1890, s. 643, 644; t. XIV, Warszawa 1895.

Słownik historyczno-geograficzny ziemi warszawskiej w średniowieczu (dalej: SHGWar), opr. A. Wolff, K. Pacuski, do druku przygotowały M. Piber-Zbieranowska i A. Salina, pod red. T. Jurka, Warszawa 2013.

Słownik Staropolskich Nazw Osobowych, pod red. W. Taszyckiego t. 5, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1977.

M. Derwich, *Uwagi i uzupełnienia do Słownika historyczno-geograficznego województwa lubelskiego w średniowieczu*, „Acta Universitatis Wratislaviensis“, No 136, Historia CI, Wrocław 1992.

Herbarze:

A. Boniecki, *Herbarz polski*, Cz. I, *Wiadomości historyczno-genealogiczne o rodach szlacheckich*, t. VI, Warszawa 1903, s. 191; t. XVI, Warszawa 1913.

A. Boniecki, *Poczet rodów w Wielkiem Księstwie Litewskiem w XV i XVI wieku*, Warszawa 1887.

J. Ciechanowicz, *Rody rycerskie Wielkiego Księstwa Litewskiego*, t. V, Rzeszów 2001.

Herbarz rycerstwa W. X. Litewskiego tak zwany Compendium czyli o klejnotach albo herbach których familie stanu rycerskiego w prowincyach Wielkiego Xięstwa Litewskiego zażywają, Kraków 1897.

K. Niesiecki, *Herbarz polski*, wyd. J.N. Bobrowicz, t. VIII Lipsk 1841.

B. Paprocki, *Herby rycerstwa polskiego*, wyd. K. J. Turowski, Kraków 1858.

Spisy:

Urzędnicy małopolscy XII-XV wieku, oprac. Janusz Kurtyka, T. Nowakowski, F. Sikora, A. Sochacka, P.K. Wojciechowski, B. Wyrozumska, Wrocław 1990 (*Urzędnicy dawnej Rzeczypospolitej XII-XVIII wieku. Spisy*, pod red. A. Gąsiorowskiego, t. IV, Małopolska. Województwa krakowskie, sandomierskie i lubelskie, z. 1).

Monografie:

H. Górniewicz, *Rodowe nazwy miejscowe Wielkopolski, Małopolski i Mazowsza*, Gdańsk 1967, s. 56.

M. Piber, *Służew średniowieczny. Dzieje parafii i wsi Służew w ziemi warszawskiej*, Warszawa 2001.

K. Tymieniecki, *Procesy twórcze formowania się społeczeństwa polskiego w wiekach średnich*, Poznań 1996.

K. Tymieniecki, *Wolność kmieca na Mazowszu w wieku XV*, Poznań 1921.

A. Wawrzyńczyk, *Rozwój wielkiej własności na Podlasiu w XV i XVI w.*, Wrocław 1951.

J. Wroniszewski, *Nobiles Sandomirienses. Rody Dębnów, Janinów, Grzymałów, Doliwów i Powatów*, Kraków 2013.

Artykuły:

P.A. Dmochowski, *Ród Pobogów w ziemi liwskiej w średniowieczu*, „Rocznik Liwski“

t. VII: 2014, s. 28-29.

M. Gomółka, *Urzędnicy łukowscy w średniowieczu*, „Podlaski Kwartalnik Kulturalny“ 3/2007, s. 14-16.

S. Litak, *Formowanie sieci parafialnej w Łukowskiem do końca XVI w.*, „Roczniki Humanistyczne“, t. XII 1964, z. 2, s. 28.

S. Litak, *Z badań nad osadnictwem ziemi łukowskiej w XV w.*, „Biuletyn Lubelskiego Towarzystwa Naukowego. Humanistyka“, t. XVIII 1976, nr 1, s. 42.

K. Pacuski, *Sobiekurski Jan h. Pobóg (ok. 1430-1479/80)*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 39, Warszawa-Kraków 1999-2000, s. 465-466.

K. Pacuski, *Sobiekurski Sędek h. Pobóg (ok. 1450-ok. 1521)*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 39, s. 466-467.

A. Sochacka, *Drobna szlachta w województwie lubelskim w średniowieczu*, [w:] A. Sochacka, *Regimen, Dominium, Societas Nobilium. Z dziejów gospodarki, administracji i polityki w lubelskiem w średniowieczu*, Lublin 2015, s. 143.

T. Jaszczółt, *Napływ rycerstwa do północnej części ziemi liwskiej w XV i początkach XVI wieku (parafie Korytnica i Pniewnik)*, „Zeszty Korytnickie“ t. 4, 2011, s. 156-158, 165-167.

Materiały internetowe:

<<https://www.google.pl/maps/>> dostęp: 26.03.2015 r.

***

Попытка определения круга родственников Свяtosлава, первого луковского судьи. К вопросу о генеалогии и расселении рода Побогов в Черской земле в Средние века.

Статья позволит проверить информацию о первом судье города Лукова Свяtosлаве, занимавшего должность с 1418-1433 гг. Оказалось, что в действительности родом он был из Черской земли, Свидра и Луковца (Лукова), а, возможно, хотя это до сих пор остаётся неясным, из Свидров в Луковской земле. Статья поможет определить родственные отношения судьи, а также указать, были ли Побогове из Свидра близкими родственниками влиятельной семьи этого рода из Соберкурска. К сожалению, из-за того, что судебные источники той эпохи сохранились частично, восстановить более широкий круг родственников Свяtosлава так и не удалось. Эта статья — ещё один шаг к расширению знаний по генеалогии, расселению и преумножению рода Побогов в Средневековье.

***

An attempt to identify the relatives of Świętosław, the first judge of Łuków. A reason for genealogy and settlement of the line of Pobóg family in Czersk Land in the Middle Ages.

The article makes it possible to verify knowledge on the first judge of Łuków, Świętosław, holding office between 1418 and 1433. As it turned out, he wrote in Czersk Land, in Świder and Łukowiec (Łuków) to be specific. It is also probable that he wrote in Świdry in the region of Łuków, however this remains questionable. The article made it possible to recognize the family circle of the judge, as well as to point out that Pobóg family from Świder were probably close relatives of the influential line of the family from Sobiekursk. Unfortunately, owing to the poorly preserved court materials from that epoch, it was impossible to reconstruct the genealogy of the successors from Świder. The article broadens knowledge on the genealogy and settlement of Pobóg family from Mazovia in the Middle Ages.

***

Ein Versuch der Identifikation des Verwandtenkreises von Świętosław, dem ersten Richter von Łuków. Ein Beitrag zur Genealogie und Siedlung des Geschlechts Pobóg im Czersker Land im Mittelalter.

Der Artikel ermöglichte die Wissensüberprüfung bezüglich des ersten Richters in Łuków, Świętosław, der sein Amt in den Jahren 1418-1433 innegehabt hat. Es hat sich herausgestellt, dass er aus dem Region von Czersk, aus Świder und Łukowiec (Łuków) und vielleicht, aber das wurde noch nicht bestätigt, aus der Świder Familie aus dem Region von Łuków stammt. Der Artikel ermöglichte das Erkennen vom Familienkreis des Richters sowie den Hinweis, dass die Familie Pobogowie aus Świder nahe Verwandte einer einflussreichen Linie dieser aus Sobiekursk stammenden Familie sein konnte. Der Artikel ist der nächste Beitrag, der das Wissen bezüglich Genealogie, Siedlung und Fortpflanzung der Pobogowie aus Masowien im Mittelalter verbreitert.

***

Tenter d'identifier le cercle de kin Świętosław le premier juge de Łuków. Contribution à la généalogie Pobóg famille et de règlement dans le pays de Czersk au Moyen Age.

L'article a permis de vérifier le savoir sur le premier juge de Łuków, Świętosław, exerçant sa fonction pendant les années 1418-1433. Il s'est avéré qu'en fait il était lié avec la région de Czersk à Świder et Łukowiec (Łuków) et peut-être à Świdry dans la région de Łuków. L'article a permis d'identifier la famille du juge et de montrer que la famille Pobóg de la ville

Świder pourrait être apparentée à la ligne influente de cette famille liée avec Sobiekursk. Malheureusement, en regard aux sources judiciaires de l'époque qui étaient incomplètes, on n'a pas réussi de reconstituer plus de membres de la famille de Świętosław. L'article accroît le savoir sur la généalogie et la dispersion de la famille Pobóg dans le Moyen Âge.